

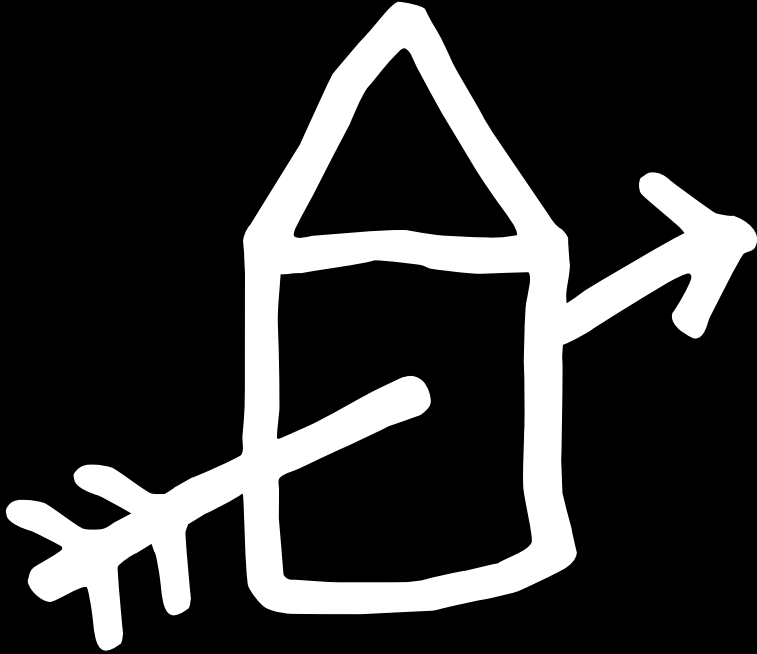
Baerne

In dit nummer o.a.:

- . De ontstaansgeschiedenis van het Baarnse carillon
- . Ziekenvervoer in Baarn
- . Baarn in beeld in 1815

Tijdschrift van de Historische Kring Baerne

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

VAN DE VOORZITTER

Gaarne maak ik gebruik van de mogelijkheid om u via ons mooie blad *Baerne* van mijn gedachten deelgenoot te maken. Als eerste wil ik de redactie complimenteren. Het is voor ons allen heel gewoon dat we de *Baerne* vier keer per jaar zomaar op de mat krijgen, bezorgd door eigen vrijwilligers. Heel veel energie en onderzoektijd zitten verborgen achter elk artikel. Geen wonder dat de redactie op zoek is naar uitbreiding.

Uw aandacht voor de ontwikkelingen die de Historische Kring Baerne doormaakt. Ook u kunt daaraan een bijdrage leveren door u aan te melden als ontvanger van de Nieuwsbrief. Helaas kunnen wij nu maar een derde van het ledenbestand bereiken via de elektronische mail. Dat moet beter kunnen. Steeds meer zult u kunnen zien dat zowel exposities als lezingen tot stand komen met behulp van de mogelijkheden die het internet ons biedt. We willen u graag snel kunnen bereiken voor het geven van informatie. Ik ben blij met de mate waarin de werkgroepen zich manifesteren en ook met elkaar projecten uitvoeren. Daardoor komen we steeds meer met onze vereniging in het nieuws, in de kranten en op de televisie. Dit draagt bij aan de plaats en zichtbaarheid die wij in de Baarnse gemeenschap hebben en waardoor meer inwoners de Historische Kring Baerne een aantrekkelijke vereniging vinden en meer leden zich geroepen voelen mee te doen aan het front door vrijwilliger te worden.

Veel leesplezier en tot 22 maart bij de algemene ledenvergadering in Brandpunt. ■

André Mascini

INHOUD

De ontstaansgeschiedenis van het Baarnse carillon	2
Baarn uit de hoogte	11
Ziekenvervoer in Baarn	12
Baarn in beeld in 1815	26
Het beste mijner paradijzen	31

Voorzijde omslag: Gijs Brinks speelt in Lage Vuursche op de reizende beiaard.

DE ONTSTAANSGESCHIEDENIS VAN HET BAARNSE CARILLON

In 1958 wordt de heer Aans benoemd tot Hoofd der School van de toen in aanbouw zijnde Openbare Lagere School 'De Cantonschool' aan de Piet Heinlaan. Deze zeer kindgerichte onderwijsman vindt, nadat de school in 1959 is afgebouwd, dat zijn school een schoolbel dient te hebben en vraagt het gemeentebestuur deze aan te schaffen. De gemeente verwijst de heer Aans naar de afdeling Publieke Werken, want op de gemeentewerf is een klok aanwezig die wellicht dienst kan doen als schoolbel.

door: Michael Kreijns (Stichting Carillon Baarn)

Pontje van Kuijer ca.1950.

De geschiedenis van de klok (een overlevering)

De klok die op de gemeentewerf hangt, is de oude klok die dienst deed als meldingsklok bij 'het pontje van Kuijer'. Deze klok is door pontbaas Henk Kuijer in de oorlog begraven in de oever van

de Eem, zodat de Duitsers hem niet konden vorderen. Na de oorlog wordt de klok weer opgehangen, maar daar bezoekers de klok bij het verlaten van het café zo vaak en zo hard luiden, waardoor de klachten van omwonenden steeds toenemen, heeft het gemeentebestuur de klok in beslag genomen. Welk een ironie: vordering door de Duitsers voor-

komen, afgenomen door de eigen werkgever.

Het hoofd van Publieke Werken, de heer Broersma, ontvangt de heer Aans op de gemeentewerf en de klok wordt aan hem overgedragen. In de heer Aans ontmoet de heer Broersma een even groot klokkenliefhebber als hijzelf is. Uit dit contact ontstaat het idee om in de toren van de Pauluskerk een carillon te hangen.

De bel van pontje van Kuijer, de latere schoolbel van de Cantonschool (later Bestevaerschool).

In 1963 wordt de stichting Baarns Carillon opgericht, die in 1964 bestaat uit: de heer R. Aans (voorzitter), de heer G.H. Broersma (vice-voorzitter), mevrouw F.L. Wits (secretaris), de heer G.W.

Beusink (penningmeester), mevrouw J.G. Treasling (lid), de heer H.L. van Uchelen (lid), de heer F. Vrouwenfelder (lid).

De stichting stelt zich ten doel de Baarnse bevolking te interesseren voor een eigen carillon dat naar men hoopt op 5 mei 1965 als blijvende herinnering aan de bevrijding in gebruik genomen zal worden. Het is aanvankelijk de bedoeling om gelden bijeen te krijgen voor een carillon van negen klokken. De prijs hiervoor blijkt mee te vallen en het bestuur besluit er twaalf klokken van te maken.

Bij de voorzitter van de Nederlandse Klokkenspelvereniging, de heer Romke de Waard, wordt advies ingewonnen en onder zijn leiding worden diverse Nederlandse beiaarden bezocht. Zijn advies is om te streven naar een carillon van twintig lichte klokken.

In de *Baarnsche Courant* van 5 mei 1964 lezen we: *Het zal geen zware beiaard worden, doch meer een licht tintelend klokkenspel, dat op marktdagen zijn vrolijke klanken over het Brinkplein zal uitstorten en zich voor elke halve en hele uurslag even zal laten horen.*

's Avonds na 10 uur zal het klokkenspel automatisch uitgeschakeld worden, zodat het niemand in zijn rust zal storen. Na ingebruikname zal het carillon uitgebreid kunnen worden, zodat ook een volgende generatie zijn steentje (beter klokken) aan deze blijvende bronzen herinneringen zal kunnen bijdrage.

Het actieplan

Op 5 mei 1964 gaat de publieksactie van start. Deze actie zal gevoerd worden onder de initialen ABC (Actie Baarns Carillon)

Om op 5 mei 1965 het bevrijdingscarillon in gebruik te kunnen nemen, dient er binnen één jaar 24 duizend gulden ingezameld te worden. Er worden verschillende wegen bewandeld. De Baarnse bevolking wordt gevraagd een vrijwillige bijdrage te storten op giro 183963 van de Nederlandsche Handelsmaatschappij onder vermelding van 'Actie Baarns Carillon'. Er wordt een loterij georganiseerd, evenals beiaardconcerten op een reizende beiaard.

De reizende beiaard

Het klokkengietersbedrijf Eijsbouts monteert de 35 klokken van het carillon van Oudewater - dat op dat moment gerestaureerd wordt - op een vrachtwagen en stelt deze 'reizende beiaard' ter beschikking om in de periode van woensdag 17 juni t/m maandag 29 juni carillonconcerten mogelijk te maken.

De organist van de Pauluskerk, tevens beiaardier van de Cuneratoren te Rhenen en beoogd beiaardier van het nieuwe carillon van Baarn, Gijs Brinks, geeft het eerste concert op 17 juni in Lage Vuursche. Tijdens dit concert wordt 135 gulden opgehaald.

Op donderdag 18 juni luidt Romke de Waard de actie in Baarn in met een beiaardconcert in de Pekingtuin. In aansluiting

Gijs Brinks speelt in Lage Vuursche op de reizende beiaard op 17 juni 1964

ting hierop worden tot 30 juni dagelijks, met uitzondering van de zondagen, in verschillende wijken carillonconcerten gegeven. Veel bekende beiaardiers komen naar Baarn en spelen pro deo. De actie slaat aan.

De week voor Pinksteren zamelt de Oosterschool, onder leiding van schoolhoofd J. de Groot, binnen acht dagen 2000 kilo oud-papier in, opbrengst f 100,-.

Op 23 juni staat er 4000 gulden op de bank.

Anonieme gift

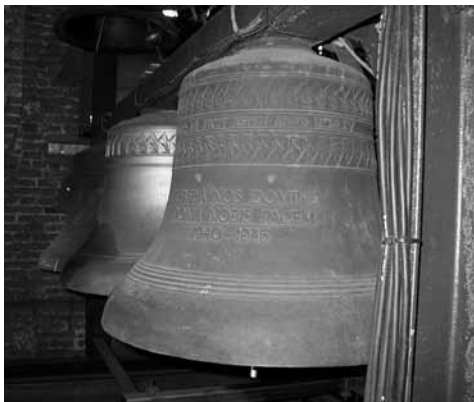
In een collectebus treft men in een groezelig papiertje gevouwen een gouden vijfje uit 1912 aan. De waarde werd getaxeerd op meer dan negentig gulden.

Op het briefje staat: *'Hiermede willen wij een gedeelte van onze bijdrage aan de Actie Baarns Carillon aan u doen toekomen'*.

De Baarnse bevolking doneert gul, maar de beoogde 24.000 gulden wordt niet gehaald. Er wordt besloten om niet twintig, maar 25 klokken aan te schaffen. Op 6 juli 1965 krijgt de N.V. Eijsbouts Klokkengieters te Asten de opdracht om 25 klokken te gieten. De totale kosten, inclusief elektromagnetisch hamerwerk en volautomatische schakelklok bedragen f 18.826,40.

De klokken dragen uiteindelijk toch geen namen van personen, zoals in het actieplan was opgenomen. Op één klok wordt de volgende tekst aangebracht:

*Libera nos domine
Donna nobis pacem
1940 – 1945*

Klok met opschrift.

Actie geslaagd zou men kunnen zeggen, maar tot diepe teleurstelling van de beoogd beiaardier Gijs Brinks is er gekozen voor meer klokken en een pianoklavier, in plaats van de twintig klokken en een stokkenklavier.

Constructie en ingebruikneming

De heer Broersma start nu samen met zijn collegae Gé Brouwer en Bert Kuijer, zoon van de café-eigenaar en pontbaas Henk Kuijer, met de constructie van de klokkenstoel, waaraan de klokken moeten komen te hangen. In het bouwplan wordt rekening gehouden met mogelijke uitbreiding in de toekomst. Na de constructie wordt het geheel naar Amsterdam gereden waar het wordt ge-galvaniseerd. Daarna volgt de montage in de toren. Dit alles gebeurt na het dagelijks werk en om niet. Het wachten is op de klokken.

Als de klokken gegoten zijn, reizen Broersma, Brouwer en Kuijer af naar Eijsbouts in Asten en nemen zoveel mogelijk tilbare klokken mee en beginnen in de vrije avonden met het monteren. De zwaardere klokken worden samen met de firma Eijsbouts door de luidgaten naar binnen gehesen en opgehangen.

Op 5 mei 1966 wordt het carillon met speelband en elektronisch pianoklavier in gebruik genomen en om vijf uur in de middag aan de gemeente overgedragen. Er hangen dan 25 klokken in de toren.

De jaren zestig van de vorige eeuw wa-

ren jaren van vooruitgang en naast de speelband die zorg droeg voor de deuntjes die elk kwartier klonken, werd voor het handspel een elektronisch keyboard aangeschaft. De beoogde beiaardier, Gijs Brinks, weigert op het elektronisch klavier te spelen, omdat daarmee volgens hem geen muziek gemaakt kan worden, omdat elke aanslag even hard zal klinken; er kan namelijk niet genuanceerd worden. De beiaard van Baarn wordt door Nederlandse beiaardiers, onder wie de bevriende beiaardiers die op de reizende beiaard zoveel concerten verzorgden in juni 1964, besmet verklaard en er is geen beiaardier te vinden die het carillon, met zoveel voortvarendheid in de toren gehangen, wil bespelen.

In een interview dat de *Baarnsche Courant* op woensdag 16 juli 1986 publiceerde onder de kop: *Beiaardier Gijs Brinks haast nooit op Baarns carillon* vertelt hij:

'De Paulustoren bezit nog altijd geen stokkenklavier, maar de pianotoetsen bleven, die er (tijdelijk) ingezet werden toen de eerste klokken kwamen. Inmiddels is het aantal klokken geleidelijk volledig, maar voor de stokken in plaats van het pianoklavier was kennelijk geen geld genoeg'. Dat weerhoudt ook Brinks ervan om in Baarn te spelen. 'Als ze me vragen, begin ik te protesteren. Maar omdat het bijna altijd zulke aardige mensen zijn en dan voor een goed doel is, schroef ik me maar op, om op dat ding te spelen. Gelukkig komt dat niet zo vaak voor, hooguit eens per jaar.'

Op 10 december 1966, speelt Gijs Brinks tijdens de ondertrouweplechtigheid van Prinses Margriet met Mr. Pieter van Vollenhoven.

Ondertrouw Prinses Margriet en mr. Pieter van Vollenhoven 10 december 1966 te Baarn. Zij horen nu de klanken van de Baarnse beiaard gespeeld door Gijs Brinks.

Ondanks het feit dat er handmatig niet op wordt gespeeld, stemde de gemeente in met verdere uitbreiding van de beiaard. In 1986 bestaat de klokkenreeks uit 35 klokken. Om een 3-octafs beiaard compleet te maken ontbreekt er dan nog één klok: de C2.

Op 23 maart 1987 overlijdt Gijs Brinks; hij wordt als organist van de Pauluskerk opgevolgd door Bert Wisgerhof.

Wisgerhof en Van Pijpen, koster van de Pauluskerk en tevens begrafenisondernemer, nemen het initiatief om de beiaard te vervolmaken en vragen de koninklijke klokkengieter Eijsbouts een offerte te maken voor de ontbrekende C2-klok en een stokkenklavier. Op 27 april 1988 brengt Eijsbouts een offerte uit. De C2-klok kost f 20.000, het stokkenklavier f 70.000. Dit initiatief krijgt geen vervolg.

De enige wijziging die het klokkenspel ondergaat, is de vervanging van het bandspeelwerk door een computer, waardoor in het automatisch spel wat meer variatie kon worden gebracht.

Een nieuwe poging

De in Baarn woonachtige beiaardier Erica Kreijns-Kuit wordt door Greet Dijkhoorn-van Kouterik gevraagd om op woensdag 4 juli 1990 ter gelegenheid van het afscheid van Wout Verhoek, hoofd van de Amalia-Astroschool, het Zeeuwse volkslied te spelen. Bij de gemeente wordt toestemming gevraagd en verkregen en mevrouw Kreijns gaat op het pianoklavier oefenen. Op de dag zelf blijkt dat diverse toetsen de hamers niet of niet juist aansturen. Helaas voor meester Verhoek klinkt er geen Zeeuws volkslied als hij in een koets over de Brink rijdt. In de Speeldoos aangekomen speelt Kees Veldhuis het lied alsnog op

de piano.

De gemeente investeert in een nieuw keyboard en weet ook dat er een beiaardier in Baarn woont.

In september 1991 wordt Erica Kreijns-Kuit door de gemeente benaderd met de vraag of zij het carillon ter gelegenheid van de Open Monumentendag op 21 september wil bespelen.

Als iedere rechtgeaarde beiaardier is ook zij afkerig van het bespelen van een carillon op een elektronisch keyboard. Na aanvankelijk geweigerd te hebben kiest zij voor de strategie om wel te gaan spelen, maar daarnaast - met toenemende frequentie - te pleiten voor een stokkenklavier, waardoor de mooie klokkenreeks een volwaardige, muzikale beiaard zal worden.

Nadat er vele krantenartikelen geschreven waren over de geschiedenis en de bespeling van de beiaard, volgt op 2 februari 1997 een gesprek met wethouder Van de Kerk. Uit dit gesprek volgt dat 'het realiseren van een stokkenklavier nastrevenswaardig is'.

Als blijkt dat de aankoop van de C2-klok op de politieke agenda komt, stuurt Erica Kreijns-Kuit op 4 september 1999 een brief aan de gemeenteraad, waarin wordt aangedrongen op de aanschaf van een stokkenklavier en maakt zij een rondgang langs alle politieke partijen. In de VVD-fractie onder leiding de heer Bloemers vindt zij een medestander.

In de raadsvergadering van 22 december 1999 wordt voorstelnummer 112: 'Realiseren C2-klok in de toren van de Pauluskerk' goedgekeurd, tevens wordt in de meerjarenbegroting het aanschaffen van een stokkenklavier opgenomen. De gemeente staat garant voor een bedrag van 60.000 gulden op voorwaarde dat het ontbrekende bedrag, nodig om het stokkenklavier aan te schaffen en te plaatsen, door donaties en sponsoring bij elkaar wordt gebracht.

Om dit doel te bereiken, wordt in november 2000 de Stichting Carillon Baarn opgericht, bestaande uit: de heer E. Spierenburg (voorzitter), de heer H.J. Staverman (secretaris), de heer F.S. de Wolf (penningmeester), mevrouw M.C. Platenburg (lid), de heer P. J. Hessling (lid) en mevrouw E.G.M. Kreijns-Kuit (adviserend lid).

Publieksactie

In juni 2001 start de publieksactie met een uitzending op de regionale televisiezender TV Eemland, waarin het stuk 'Melodie in F' van Rubinstein gespeeld wordt op het pianoklavier en daarna op de beiaard met stokkenklavier in Amersfoort.

De luisterende kijker kan zo het verschil horen en ook kennismaken met een stokkenklavier.

Op 16 juni 2001 organiseert Lionsclub Eemland de 'Midsummer Night Jazz-party' op Het Bomencentrum. Deze actie levert 25.000 gulden op.

In september ontvangen alle Baarnaars een acceptgiro in de brievenbus met het vriendelijke verzoek om een donatie te doen. De Baarnse bevolking geeft graag en gul.

Tijdens de Gemeentedag op 15 september 2001 wordt een reizende beiaard bespeeld. Deze keer is het de heer E.S. Raatjes uit Soest die zijn reizende beiaard voor deze gelegenheid ter beschikking stelt. Deze op een Amerikaanse truck gemonteerde beiaard is een echte publiekstrekker.

Ook de Baarnse winkeliers laten zich

Net als in 1964 wordt voor het Baarnse publiek zichtbaar gemaakt hoe een beiaard werkt.

niet onbetuigd. Gall&Gall verkoopt kruikjes Baarnsch Bitter. Voor elk verkocht kruikje doneert hij f 2,50. Slager Chris van Boeijen draagt voor elke verkochte paardenrookworst f 0,50 bij en Banketbakkerij Jos Hendricksen schenkt voor elke Turcotaart f 0,50. Deze actie loopt tot 30 november 2001.

Steun centrumwinkeliers voor uitbreiding carillon

et de burgers en de bedrijven steunen de winkeliers ook het initiatief van de ichting Carillon Baarn om het carillon in de toren van de Pauluskerk met a. een stokkenklavier uit te breiden. Los van de individuele bijdragen start- n banketbakker Jos Hendricksen, scharreislager Chris van Boeyen en dran- spicialzaak Gall & Gall een eigen actie. Hendricksen schonk een bedrag r Turco aan de actie, Raymond Blaas een bedrag per verkochte fles arns kruidenbitter en Van Boeyen een bedrag per paardenrookworst. Het ndresultaat van de gezamenlijke inspanningen was een bedrag van bijna 750 lden, dat zaterdagmiddag aan de stichting werd overhandigd. Het geld werd or de heren Spierenburg en Slaverman, alsook mevrouw Platenburg (tevens orzitter Centrum Baarn) uit handen van mevrouw Hendricksen, de heer aas en de heer Van Boeyen in ontvangst genomen. (Foto: Foto Bell)

Baarnsche Courant 3 december 2001: bestuur met winkeliers.

Ook de Rotary Soest-Baarn, ING, Rabo- bank, Intimus en veel Baarnse bedrijven en instellingen dragen hun steentje bij.

Op 2 oktober 2001 is er ruim 94.376 gulden binnengekomen.

In de *Baarnsche Courant* wordt de stand bijgehouden op de thermometer. Op 3 oktober 2001 staat de stand op 163.000 gulden; nog 13.000 gulden ontbreekt.

Uiteindelijk komt er zoveel geld binnen dat niet alleen het stokkenklavier, maar ook nog acht klokken kunnen worden aangeschaft. De Baarnse beiaard is nu

compleet: een 3,5 octaafs instrument met 44 klokken dat met de hand be- speeld kan worden door middel van een stokkenklavier.

Dit keer dragen klokken wel de namen van particulieren en/of bedrijven die deze hebben geschonken. Het gaat om:

Good Luck

Apotheek Julius

Fam. G.A.R Bloemers

Rotary club Baarn-Soest

E.S. Raatjes

Landgoed Paltz Soest

Voor onze Jan Wismeijer

Op vleugels van de muziek

E.S. Raatjes, Landgoed de Paltz Soest

Wenst een ieder die deze klok

hoort veel geluk en voorspoed

De klok met de naam Good Luck is een verwijzing naar een anoniem briefje met gift, dat de toenmalige voorzitter de heer Spierenburg per aangetekende post uit handen van de postbode ont- ving.

Op het briefje stond:

Voor het Carillon

Na 40 jaar even in Baarn

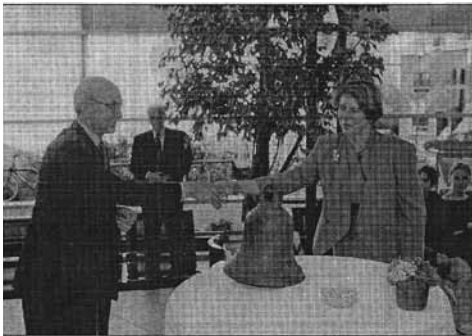
Good Luck!

Daarbij zaten vijftien briefjes van dui- zend gulden in de envelop. Dit past precies bij een carillon. Aan klokken worden immers al eeuwen magische krachten toegeschreven. Over de naam van de gulle gever doen, net als over de schenker van het gouden vijfje in 1964,

veel speculaties de ronde. We zullen het nooit weten.

In de beiaard is de luidklok opgenomen. Deze klok is gegoten door de klokkengieter Van Bergen te Heiligerlee. Deze klok vervangt de 16e eeuwse luidklok die op 11 maart 1943 door de Duitsers geroofd werd. Op deze klok staat het opschrift:

*Door de Duitse dwingelandij ging de eerste klok verloren.
Uit burgerzin werd ik, de tweede, thans geboren.
Augustus 1949.*

Carillon overgedragen aan gemeente

BAARN – Het carillon in de toren van de Pauluskerk is uitgebreid met klokken en een stokke carier. Afgelopen vrijdag heeft de Stichting Carillon het klokkenspel overgedragen aan de gemeente. De eerste bespeeling op het uitgebreide carillon vond afsgeopen zondag tijdens de activiteiten op bevrijdingsdag plaats. Tegelijk met de officiële overdracht is een tentoonstelling geopend waarin aan de hand van beeldmateriaal de geschiedenis van de toren en het carillon te volgen is. In de expositie is te bezichtigen tot en met vrijdag 17 mei.

De klok waar alles mee begon, de bel van het pontje van Kuijer, de latere schoolbel van de Cantonschool, is voor deze gelegenheid aan de Stichting Carillon Baarn in bruikleen gegeven, dus niet gevorderd. Zij staat symbool voor de totale beiaard die wordt overgedragen aan de Gemeente Baarn.

Tijdens een geanimeerde bijeenkomst wordt op 3 mei 2002 het complete carillon door de Stichting Carillon Baarn aan de gemeente overgedragen onder de strikte voorwaarde dat de gemeente er voor zorg zal dragen dat het instrument onderhouden en bespeeld wordt. En dat doet zij ook. Zoals de eerste initiatiefnemers uit 1964 hadden voorzien: *‘Na ingebruikname zal het carillon uitgebreid kunnen worden, zodat ook een volgende generatie zijn steentje (beter klokken) aan deze blijvende bronzen herinneringen zal kunnen bijdragen’.*

Op 5 mei 2002, bevrijdingsdag, wordt de complete 3,5 octaafs beiaard met stokkenklavier in gebruik genomen. Het carillon is compleet. Zowel nationale als internationale beiaardiers roemen de Baarnse beiaard om zijn klanken en goede bespeelbaarheid. ■

Op 28 mei 2012, tweede Pinksterdag, zal de Stichting Carillon Baarn het tweede lustrum van de (vernieuwde) beiaard vieren. Vanaf 13.30 uur zal er in en om de Pauluskerk een speciaal programma met veel muziek te horen zijn.

BAARN UIT DE HOOGTE

De expositie 'Baarn uit de hoogte' laat Baarn zien door middel van kaarten en plattegronden uit eigen bezit. Maar in deze tentoonstelling treft u ook luchtfoto's en foto's genomen vanuit een hoog standpunt aan. Via moderne media laten we u als het ware over ons mooie dorp vliegen.

De titel van deze tentoonstelling 'Baarn uit de hoogte' is een knipoog naar het verschil tussen hoog en laag Baarn. Tussen rijkdom en iets minder. Tussen hoog en droog wonen en misschien natte voeten krijgen als de rivier de Eem buiten haar oevers treedt.

In chronologische jaarvolgorde laten we plattegronden en kaarten van Baarn en omstreken zien, waarop de ontwikkeling van ons villadorp goed te volgen is. Zo ziet u de groei van de wijken, zoals het Pekingbos, het Rode Dorp, de Vogelbuurt en de Eemdalswijken. En daarmee krijgt u natuurlijk ook een beeld van de bevolkingsgroei. De oudste kaarten die getoond worden, zijn van ver voor de eeuwwisseling van 1900. Sommige kopiekaarten zelfs van ver daarvoor. De oudste kaarten laten nog slechts een eenvoudig klein plaatsje zien, terwijl de latere kaarten een dorp in ontwikkeling tonen, met vele faciliteiten, zoals twee spoorwegstations, hotels, restaurants, kerken, parken, etc.

Op de oudere kaarten treft u straten en paadjes aan, die al lang verdwenen zijn of andere namen hebben gekregen, zoals: Achtersteegh, Achterstraat, Verlengde

Dalweg, Drift, Fabrieksdwarvlaan, Kerkhoflaan, Sanatoriumlaan en Van Ghentweg.

De luchtfoto's die de tentoonstelling verlichtigen, geven een prachtig beeld van een groen dorp. De overzichtsfoto's halen reeds weggezakte herinneringen naar boven aan huizen en winkels die al geruime tijd verdwenen zijn. Misschien ontdekt u zichzelf wel op één van die foto's. Of heeft u voor ons aanvullende informatie omtrent de datum van het maken van de foto's of van de personen die op de foto's voorkomen.

U vindt ons in de kelder van de bibliotheek in de Hoofdstraat 1a. De openingstijden zijn: woensdag van 14.00 – 16.00 uur en zaterdag van 11.00 tot 13.00 uur. ■

ZIEKENVERVOER IN BAARN

Twintig jaar geleden nam Baarn afscheid van een eigen ambulancedienst. Deze was in 1940 begonnen door garage Van de Hoef en werd van 1962-1991 voortgezet door garage Kooij. De auteur schrijft een boek over de geschiedenis van de ambulancehulp in Gooi & Vechtstreek en besteedt daarin ook aandacht aan Soest en Baarn. De zoektocht leverde meer materiaal op dan waarvoor in het uit te komen boek ruimte is. Daarom in *Baerne* een uitgebreide versie van de geschiedenis van het ziekenvervoer in Baarn.

door: Thijs Gras

Draagbaren en rijwielbrancards

Het eerste spoor van ziekenvervoer in Baarn is een draagbaar die hoort bij de inboedel van het in 1899 geopende ziekenhuis van de Vereniging voor Ziekenverpleging aan de Pekinglaan. Deze wordt in 1906 door het Baarnse gemeentebestuur omschreven als 'van minder goede constructie'. Liever hebben B&W een eigen vervoermiddel.¹ De gemeentearchitect koopt voor 250 gulden een in die dagen populaire raderbrancard volgens het systeem De Mooy: een brancard die tussen twee grote wielen hangt en door één persoon te bedienen is. Voorts moet tussen 1910 en 1914 een ziekenwagen zijn gekocht, maar details hierover ontbreken.²

Rond 1920 komt er in Baarn een rijwielbrancard waarmee politieagenten uitrukken. Jarenlang worden hiermee gewonden naar het ziekenhuis gebracht. Dat de EHBO-vereniging van Soest in 1931 een mooie Studebaker ziekenauto aanschaft, zelfs met een bijdrage van het Koninklijk Huis, is veel Baarnaars een doorn in het oog. In 1937 gebeurt bij

Soestdijk een ernstig ongeval waarbij een 19-jarige Hilversummer zwaar gewond raakt. Er ontstaat wat ophef in de media, want hoewel de Soester ziekenauto meer comfort biedt, laat de Baarnse politie haar rijwielbrancard komen.³

In veel kleinere plaatsen was de rijwielbrancard een goed alternatief voor een ziekenauto.

Gemotoriseerd ziekenvervoer

In 1936 moeten alle gemeenten een luchtbeschermingsdienst oprichten, met als onderdeel een geneeskundige afdeling. Die van Baarn staat onder leiding van gemeentearts Heijbroek. Het dorp is verdeeld in vijf kringen, met elk een

arts, een 12-koppige EHBO-ploeg met drie brancards en een hulpziekenverblijf waaraan zes verpleegsters verbonden zijn.

De Rode Kruis-transportcolonne vormt de reserve. Het wagenpark bestaat uit twee personenauto's en drie geïmproviseerde ziekenauto's, waarvan één bestemd voor mosterdgaspatiënten.⁴

In januari 1940 neemt garagehouder Albert van de Hoef, eigenaar van de Parkgarage aan de Amaliaaan, een tweedehands grijs/groene Cadillac ziekenauto over van het Amersfoortse bedrijf Van Hamersveld.⁵ Is dit de wagen die gemaakt heeft dat Baarn tijdens de bezetting omsingeld is? Dit verhaal komt van verzetsman Jan Brouwer. In augustus 1943 hebben ze met vier man, onder wie een arts en een verpleegster, een Duitse SD'er met een smoes in Den Haag opgehaald. Eenmaal in de ziekenauto krijgt hij chloroform toegediend en wordt hij ondergebracht op een boerderij in Hoogland. Doel is gevangenen vrij te krijgen. Ondanks een vals kenteken weten de Duitsers waar de auto vandaan komt en met zeshonderd man omsingelen ze Baarn. Brouwer wordt gepakt en belandt uiteindelijk in Duitsland waar hij door de Russen bevrijd is.⁶

In de bezettingsjaren gebruikt de Baarnse Luchtbeschermingsdienst een gesloten vrachtwagen van W. van der Heijden aan de Nieuwstraat. Bij noodzaak voor meer wagens is er een lijst van vrachtwagenbezitters.⁷ Op 26 maart 1944 wordt voor het eerst luchtalarm

gegeven. Daarna zijn er enkele bombardementen in de buurt van de Torenlaan en ook worden treinen beschoten door geallieerde jagers. Door brandstofschaarste wordt het steeds lastiger om mensen per auto te vervoeren. Rode Kruis-colonnelid Geuchies – meubelmaker en stoffeerder aan de Brinkstraat – maakt zich verdienstelijk met de rijwielbrancard. Diverse zieken en gewonden brengt hij naar het ziekenhuis aan de Torenlaan of het noodziekenhuis tegenover de Wilhelminavijver.

Van der Hoef pakt door

Van der Hoef heeft mede dankzij zijn Duitse echtgenote de Cadillac veilig door de bezetting geloodst, maar moet de auto toch vervangen. Hij koopt in 1948 een Chevrolet ambulance. Begin jaren vijftig kom N.G. Baart als boekhouder bij hem in dienst. Baart heeft zijn EHBO-diploma en Van der Hoef laat hem overdag op de ambulance rijden.⁸ Beiden rijden vaak met chef-monteur Bram Brink, die vlakbij de garage woont, want Van de Hoef vindt dat je op de ambulance met z'n tweeën moet zijn.

Voor eerste hulp ter plaatse is in deze tijd een grote rol weggelegd voor artsen. Meestal haalt de politie gemeentearts Heijbroek erbij, maar als die niet aanspreekbaar is, wat dan? De gemeente komt in oktober 1952 met het idee om de fluit van de gasfabriek te laten afgaan, die in de wijde omtrek te horen is. Bij één lange en drie korte tonen moet een arts de politie bellen of zich naar

het politiebureau begeven. Hoewel de Baarnse artsen graag meewerken, blijkt niet iedereen het proefalarm gehoord te hebben.⁹

Na eerste hulp door een arts moet de ambulance komen. Gemeentearts Heijbroek wil meer bemoeienis van de gemeente met het ziekenvervoer. Dan kun je ook eisen stellen, meent hij. Van der Hoef biedt aan om voor begeleiding een beroep te doen op verpleger Van Bijnen die in Baarn het rusthuis De Merelhof runt. Vanaf juli 1953 kan hij bij ongevallen en het vervoer van ernstig zieken worden ingezet. Hiervoor ontvangt hij van gemeentewege een verbandkoffer en een vergoeding. Al snel komen er probleempjes aan het licht. Soms vraagt Heijbroek om begeleiding van Van Bijnen bij mensen die thuis

gevallen zijn, en die inzetten weigert de gemeente te vergoeden. Zij die met Van Bijnen moeten werken, zijn ook niet blij. Boekhouder Baart: 'Van Bijnen was vreselijk. Hij rookte in de ziekenauto sigaren, deed geen fluit en had de ballen verstand van mensen helpen. Hij zat er alleen maar naast.' Meestal kwam het op Baart zelf aan die veel aardigheid ontwikkelde in het ziekenvervoer. Hij hield alles keurig bij in een schriftje, dat helaas verloren is gegaan. 365 mensen zijn in zijn armen overleden. 'Ik moest een keer naar een jongetje dat vlakbij paleis Soestdijk onder een auto was gekomen. Hij was er slecht aan toe. Daar stond koningin Juliana die zei: 'Neem de Paleislaan naar de Naald maar', daarmee sneed ik een stuk af. Helaas is het kind alsnog overleden.'¹⁰

Voldoet aan redelijke verwachtingen

'Voor wat betreft de motor is de Chevrolet ambulance in orde en ook de vering voldoet aan redelijke verwachtingen. De verlichting in de ziekenruimte is matig (kleine ronde plafonnière); overigens is de verlichting in orde. De verwarming in de chauffeurs- en ziekenruimten werkt goed, deze wordt verzorgd door twee heetwater circulatiekachels. De claxon en de drietonige hoorn werken goed. In- en uitwendig ziet de ambulance-auto er behoorlijk en goed verzorgd uit.'

Maar er zijn ook kritische noten over de plaats van de brancard die liever tussen de assen moet komen en de uitrusting die bestaat uit: 'een verbandtrommeltje met verbandmateriaal ..., dat echter ontoereikend is voor het verlenen van eerste hulp bij ongelukken. Een schepbrancard is aanwezig evenals enige houten spalken van vreemde makelij.' De GG&GD adviseert aanschaf van een zuurstofkoffer en een fatsoenlijke spalkenset.

Bron: Keuringsrapport GG&GD Amsterdam, 16 april 1957, in Archief gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 608.

Met Soest zijn de verhoudingen in deze jaren goed. Als er in Baarn geen ziekenauto is, pakken Baart en Brink een taxi, scheuren naar Soest en mogen van Klomp de ziekenauto lenen. Ze hebben hiervoor zelfs een sleutel van de garage. Van der Hoef is zuinig op de auto, desondanks levert dokter Heijbroek kritiek op de vering en het ontbreken van een schepbrancard. De gemeente schakelt de expertise in van de GG&GD Amsterdam die de Chevrolet aan een keuring onderwerpt. Hij voldoet redelijk, maar er moeten wel een paar aanpassingen komen, onder andere om twee mensen te kunnen vervoeren. Boekhouder Baart weet hier wel een adresje voor in Amsterdam. Voorts zit er een houten schepbrancard in de auto en als je de begeleiderstoel inklapt, kun je zo nodig nog een derde persoon liggend vervoeren.

Van der Hoef doet zijn zaak over aan zijn dochter Annelies en haar man Theo Reissmann. Die laatste rijdt ook nog wel op de ambulance en krijgt zelfs een telefoonaansluiting vergoed, maar veel afniteit of aanleg heeft hij er niet voor. Boekhouder Baart wil de ziekenauto best overnemen. Na oriëntatie komt hij uit op een Opel met opbouw van de Duitse ambulancebouwer Miesen, die geleverd wordt door Nedam te Roermond. Hij rijdt er proef mee, in gezelschap van een arts die tevreden is, zelfs als hij over de kronkelweg langs de Eem rijdt. Volgens Baart is zijn plan echter door de ziekenhuisadministrateur 'verraden' en toen

is autobedrijf Kooij ermee aan de haal gegaan.

Kooij neemt het over

Wat er ook is gebeurd, feit is dat autobedrijf Kooij in februari 1962 een Opel Kapitän in dienst stelt. Baas is Marinus (roepnaam Ries, 1916-1996) Kooij die al sinds 1946 in Baarn een autobedrijf runt.¹¹ De ambulance is een goede aanvulling op zijn pakket met autoverhuur, taxi, rouw- en trouwvervoer. Hij wordt gekocht door de gemeente die de afschrijving betaalt en hem ter exploitatie uitbesteedt aan Kooij.

Kooij zoekt mensen voor deze nieuwe taak. Hij benadert Gerard Tolboom die in 1963 zijn EHBO-diploma haalt en een extra stage van drie maanden in het Rotterdamse Dijkzigt ziekenhuis volgt. 'Bij de eerste ritten stond ik te trillen op mijn benen, later ging het beter. Ik kon goed spalken en werkte graag samen met dokter Tjeenk Willink, een heel fijne man. Vooral 's nachts moest ik hem helpen als we dan iemand brachten.'¹²

Als er geen rit is, doen ze af en toe lokaal taxiwerk zodat ze snel per mobilfoon kunnen worden opgeroepen. Eindelijk wordt Van Bijnen vervangen. Tolboom: 'Bij inzetten 's nachts stond je soms lang te wachten tot hij was aangekleed. Hij kon ook nauwelijks meer de auto in komen.' Vrij kort heeft een oud verpleegster deze taak waargenomen, maar zij was geen succes.¹³

Vanaf 1964 stelt het Baarnse ziekenhuis

Dit is de volgende ambulance die Ries Kooij koopt, weer een Opel, nu een Admiral. Net als de eerste komt deze van de Duitse opbouwer Miesen en wordt geleverd door Nedam uit Roermond.

een verpleegster ter beschikking voor begeleiding. Daarnaast zijn er ook altijd twee man van Kooij aanwezig, want de zuster mag niet tillen. Echt geweldig is dit niet: soms moet de ambulance langs het ongeval rijden om de veelal leerling-verpleegsters op te pikken die niet gewend zijn om op straat te werken. Ook voor het ziekenhuis is het een zware belasting. Per 1 januari 1972 wordt de overeenkomst ontbonden.¹⁴

Datzelfde jaar is de ambulance aan vervanging toe. De gemeente Baarn koopt ditmaal een Opel Admiral.¹⁵

Deze staat aan de Eemnesserweg, in een eigen garage met een aparte glazen deur. Ries Kooij, net terug van een rit, zit nog achter het stuur als hij via de mobilfoon een spoedopdracht krijgt. Hij start en rijdt de deur aan gruzelementen. Vanaf dat moment zijn er stic-

kers op geplakt. Negen personeelsleden hebben een EHBO-diploma en kunnen voor ambulancewerk worden ingezet. Eén wordt betaald met subsidie van de gemeente. Soms is er behoefte aan een tweede ambulance, maar daar is geen financiële dekking voor. Kooij valt terug op het Rode Kruis dat een Fiat ambulance heeft.

In 1974 wil de gemeente de subsidie afbouwen. De afschrijving van de wagen komt voor rekening van Kooij, het tarief gaat van 64 naar 70 gulden voor een lokale rit met 50% toeslag voor de nachten, zon- en feestdagen. In 1976 doet Ries Kooij de zaak over aan zijn zoon Boyd.¹⁶

Een nieuwe fase

De overname door Boyd valt in een woelige periode. De Wet ambulancevervoer is in 1971 aangenomen en

Met deze Mercedes uit 1979 slaat Boyd, die het bedrijf in 1976 van zijn vader Ries overnam, een nieuwe richting op. Ook de rest van het wagenpark is vernieuwd.

Boyd Kooij (1952): 'Ga je met de BK op pad?'

'Mijn vader heeft de ziekenauto in 1962 van Van der Hoef overgenomen. We hebben toen bij Nedam in Roermond een nieuwe Opel Kapitän gekocht. Het kenteken eindigde op BK, toevallig mijn initialen en dit is altijd de aanduiding gebleven voor de ambulance. 'Ga je met de BK op pad?', was het dan. Ik reed al vanaf mijn 14e mee. Overal in huis en in het bedrijf hingen telefoons, want voor de ambulance - en ook de taxi - moest je goed bereikbaar zijn. Mijn moeder bleef veel thuis om op de telefoon te letten.

We droegen lange witte jassen. Meestal brachten we de gewonden naar het ziekenhuis hier in Baarn. Dokter Tjeenk Willink, een hele goeie trouwens, had een hekel aan dronkenlappen en sporters want dan moest hij speciaal van huis komen. In de bossen van Lage Vuursche hebben we menig amazonetje opgehaald. Officieel mochten we geen lijken vervoeren, maar ja, het alternatief was een aanhangwagentje met zinken bak van de politie, dus vaak namen wij ze mee. Mijn vader kwam een keer met een lijk bij het ziekenhuis en de zuster zei 'Die laten we niet toe'. 'Dan zet ik hem gewoon bij de Albert Heijn neer', dreigde mijn vader en toen werd snel geregeld dat wij een sleutel van het lijkenhuisje kregen.

Bijzondere inzetten? Ach, dat zijn er veel. Ik moest naar een ongeval en zag daar tot mijn schrik de auto van mijn zwager tegen een trailer. Zijn oranje Lelijke Eendje was zwaar beschadigd, maar hij was er gelukkig uit en ik heb hem met een hersenschudding naar het ziekenhuis gebracht. Een andere keer moesten we midden in de nacht naar een grote villa. Een meisje van 16 jaar deed open. In de hal zag ik allemaal voetstappen van bloed. Wat was hier in 's hemelsnaam gaande? In een kamertje lag haar vriendin, ook een meisje van 16 die net bevallen was van een gezonde baby. Ze wist niet dat ze zwanger was. Toen ik thuis kwam, heb ik mijn vrouw wakker gemaakt, ik moest het even kwijt. Tot slot herinner ik me nog een brommerrijder. Zijn been lag er helemaal naast. Om hem te kunnen vervoeren moest ik het weer rechtleggen. Gelukkig hoorde ik later dat de man zijn been heeft kunnen behouden. Dat geeft je toch een goed gevoel.

Ik zag het einde al aankomen. De burgemeester wist zogenaamd van niks, later zei hij: 'Ik strijd voor een post in Baarn, niet per se voor Kooij'. Mijn vader had altijd gezegd: 'Een dubbeltje wint het niet van een kwartje' en toen in 1991 de man van het COTG mij apart nam en zei: 'Je kunt beter nu verkopen anders val je onder de planschaderegeling', heb ik meteen mijn handtekening gezet. Toen was ineens de hele gemeente in rep en roer. Ik vond het ook jammer, maar ik heb er wel goed aan gedaan.'

Bron: Gesprek met Boyd Kooij op 14 juli 2011 te Baarn.

Eemnesserweg 12, postbus 97, 3740 AB Baarn
Telefoon: (035) 541 33 21, telefax (035) 541 81 53
E-mail: info@debaarnsenotarissen.nl

ingepast Communicatie

- Helpt ondernemers professioneel en positief in de publiciteit te komen
- Ondersteunt organisaties in het verbeteren van de samenwerking
- Versterkt het contact tussen bewonersgroepen en instanties

Inge Pastoor
communicatieadviseur en projectleider

- www.ingepast.nl
- mail@ingepast.nl
- 06 - 55 70 25 91
- Twitter @IngePastoor

Uw oude of nieuwe huis meesterlijk geschilderd?

SCHILDERSBEDRIJF

CANTONLAAN 1 - 3742 CH BAARN
TEL. (035) 542 28 93 - FAX (035) 543 02 58

Voor Baarn en omstreken van oudsher bekend

De Zwart handboekbinderij
Oosterstraat 68
3742 SW Baarn

*Er wel eens aan gedacht om uw exemplaren
van Baerne te laten inbinden?*

Bel: 06-54682826
Of mail: cdezwart@euronet.nl

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders - de Jong apotheker

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 26, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

Fax (035) 5421021

E-mail apotheekjulius@ezorg.nl

www.apotheekjulius.nl

ERICA

LINGERIE & BADMODE

Voor deskundig advies

Voor grote maten

Nachtgoed en Dusters

Reuma ondergoed

Uw maat met de juiste cup A t/m H

Voor kleine maten

Voor hele grote maten

Badpakken en Bikini's

Heren ondergoed

En wij proberen het bijna onmogelijke mogelijk te maken

Laanstraat 71a, 3743 BC Baarn, Tel. 035 642 00 73

juwelier
van doorm

Al vier generaties liefde voor 't vak.

Brinkstraat 14-16 3741 AN Baarn Tel: 035-5413107
info@juwelievandoorm.nl www.juwelievandoorm.nl

GALERIE-INLIJSTATELIER DE ZOETE INVAL

- * litho's – zeefdrukken – etsen - gravures en foto's van Oud Baarn.
- * keus uit meer dan 100 diverse houten lijsten
- * facet spiegels in vele maten met een lijst die U zelf uitzoekt
- * passe-partouts in alle maten en kleuren
ook rond en ovaal en meerdere uitsnijdingen

Pr. Marielaan 21 Baarn. 035-5412781

open: woensdag tot en met zaterdag doorlopend van 11.00-16.00 uur

www.galeriedezoeteinval.nl

moet in 1979 volledig zijn ingevoerd. Gemeenten moeten een zogenaamde Centrale Post Ambulancevervoer (CPA) gaan opzetten, de provinciale overheid moet kijken waar hoeveel ambulances moeten staan. Hiervoor stellen ze dan een spreidingsplan op. Baarn wordt ingedeeld bij de CPA Amersfoort, die gevestigd is bij de Amersfoortse brandweer. De nieuwe wet stelt eisen aan personeel (minimaal EHBO) en materiaal. Voorheen had je als vervoerder vooral te maken met de ziekenfondsen en de gemeente, nu wordt dat de Geneeskundige Inspectie. Inspecteur Oostendorp is niet te spreken over de Baarnse Opel, maar Boyd Kooij heeft zelf reeds een nieuwe Mercedes-Benz gekocht, die hij conform de wettelijke eisen laat uitrusten.¹⁷ Deze komt in december 1979 in dienst.

In de jaren tachtig worden landelijk steeds meer verpleegkundigen op de ambulance ingeschakeld. In 1986 komt de combinatie van RPF/SGP/GPV met een vernietigend rapport over de kwaliteit van het ziekenvervoer in Baarn. Vader en zoon Kooij zijn woedend: ze werken volgens de wettelijke voorschriften, krijgen nooit klachten en ja, als je verpleegkundigen wil, dan gaat de ritprijs navenant omhoog. Hoewel CPA-directeur Boomsma nog suggereert dat de gemeente misschien een bijdrage kan leveren, houdt deze de boot af. Kooij gaat op zoek naar verpleegkundigen. Cor Kok, die in Zonnestraal zijn A-opleiding doet, is oproepkracht en via hem komt in 1986 Marcel van Strijland als eerste verpleegkundige in vaste dienst. Daarbij komen

Willem de Bruyn en Hans Hutte. Vaak rijden ze overdag met twee verpleegkundigen. Voorts blijft Kooij zorgen voor goed materiaal. In 1988 koopt hij een gloednieuwe Mercedes-Benz, compleet met monitor/defibrillator.

In 1988 leverde Nedam een nieuwe Mercedes af aan garage Kooij. Boyd Kooij staat bij het portier.

Het einde van Kooij

Toch komt het eind in zicht. De provincie Utrecht wil van Baarn en Soest één standplaats maken, maar beide gemeentebesturen houden vast aan een eigen standplaats. Uiteindelijk verkoopt Boyd Kooij zijn ambulance inclusief personeel aan de GGD Eemland. Die moet ervoor zorgen dat er overdag een ambulance staat in de garage van de politie aan de Eemnesserweg, maar dat lukt niet altijd. Ries Kooij, die zich nog steeds zeer betrokken voelt, lanceert een plan om vooral buiten kantooruren EHBO'ers en Rode Kruizers in te zetten voor het verlenen

van eerste hulp. Hij wil een wagen in zijn garage aan de Eemnesserweg neerzetten, maar zonder vergunning mag je geen ambulancevervoer doen.¹⁸ Ook aanbiedingen van Gooi & Vechtstreek om Baarn bij haar uitrukgebied te betrekken lopen op niets uit.

Het wordt iets beter als de GGD Eemland een ambulancepost inricht bij Amersfoort Noord. Niet lang daarna valt Baarn onder de Regionale Ambulance Voorziening Utrecht (RAVU) die in 2000 de GGD Eemland overneemt. En zo wordt Baarn nu bediend vanuit de Meldkamer Ambulancezorg (zoals de CPA inmiddels is gaan heten) te Utrecht, waar verpleegkundigen de meldingen aannemen en bepalen of er hulp gestuurd moet worden en zo ja, welke. Dit kan een Rapid Responder zijn (een ambulanceverpleegkundige die alleen is, rijdt op een motor of in een personenwagen, en alvast start met hulp verlenen), of een ambulance, bemand door een speciaal opgeleide chauffeur en een ambulanceverpleegkundige.

Tot slot

We zagen hoe in Baarn het ziekenvervoer zich ontwikkeld heeft van een simpele draagbaar tot een uitgebreid uitgeruste en door kundige bemanning bezette ambulance. Wel is de plaatselijke binding minder geworden. Van de Hoef en Kooij waren onderdeel van de Baarnse gemeenschap. Zij kregen bedankjes, bloemen, gebak en Gerard Tolboom komt nog steeds mensen tegen op straat bij wie hij met de ambulance geweest is. Het

Kooij ging mee met de ontwikkelingen en trok verpleegkundigen aan. Hier zijn te zien Willem de Bruyn (staand), Marcel van Strijland (links) en Hans Hutte (rechts).

idee van Ries Kooij voor een groepje snel inzetbare mensen, was zo gek nog niet. Allengs komen er meer van dit soort initiatieven, vooral om bij een hartstilstand zo snel mogelijk een elektrische stroomstoot toe te dienen. Tegenwoordig hangen op verschillende plekken Automatische Externe Defibrillatoren (AED's) en steeds meer mensen worden opgeleid om deze apparaten te gebruiken. ■

Met dank aan de Historische Kring Baerne, N.G. Baart, Boyd Kooij, Gerard Tolboom en Marcel van Strijland.

Bijlage: Wagenpark in Baarn

Merk	Opbouw	Kenteken	In dienst	Uit dienst	Opmerkingen
Garage van der Hoef					
Cadillac	?	L-81117	17-01-1940	1948?	Tweedehands, over van Van Hamersveld uit Amersfoort
Chevrolet 3100	C. Kuip, Hoorn	L-81117 TX-57-81	1948	1962	Nieuw, vrachtwagenchassis, keuring door GG&GD Amsterdam in 1957.
Automobielbedrijf M. Kooij					
Opel Kapitän	Miesen, Nedam Roermond	??-??-BK	02-1962	1972	Nieuw.
Opel Admiraal	Miesen, Nedam Roermond	86-90-SV	23-02-1972	1979	Nieuw. Wagen gekocht door gemeente, aan Kooy in bruikleen.
Mercedes Benz	Miesen, Nedam Roermond	FL-46-TV	1979	1988	Nieuw.
Mercedes Benz	Miesen, Nedam Roermond	TJ-74-RZ	1988	31-10-1991	Nieuw. Over naar GGD Eemland.

NB: Kooij heeft in de jaren zeventig kort een tweede ambulance gehad. Voorts had het Rode Kruis een Fiat die in de jaren zeventig als reserve gebruikt is.

Noten:

- 1 Notulen vergadering B&W 14 juni 1906, Archief gemeentebestuur Baarn 1814/1950, inventarisnummer 15.
- 2 Mijnlieff, C.J. en Quanjer, A.A., Gegevens omtrent de in Nederland bestaande organisaties en regelingen en omtrent het aanwezige personeel en materieel op het gebied van het reddingwezen en eerste hulp bij ongelukken. Rotterdam, 1915. Gegevens zijn verzameld in de periode 1912-1914. Zij geven op voor Baarn: 1 ziekenwagen, 1 brancard, 1 draagbaar (allen gemeente).
- 3 De Eembode 10 december 1937 p 5. Zie ook Soester Courant 17 december 1937 p 2 en 11 februari 1938 p 2.
- 4 Archief Gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 1909.
- 5 Archief Nederlandse Rode Kruis tot 1945 (Nationaal Archief Den Haag), inventarisnummers 33 (doos 47 en 48) en 210. Daarin staat dat de wagen op 17 januari is overgenomen. Voor meer informatie over de Parkgarage: Stomp, B., Jansen, A., De 'Parkgarage' aan de Amalialaan. In: Baerne, Tijdschrift van de Historische Kring, 23e jrg nr. 1 (maart 1999) 3-9.
- 6 Soester Courant 10 februari 1977 p 17.
- 7 Archief Gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 1910.
- 8 Persoonlijke mededeling N.G. Baart, 13 juni 2011.
- 9 Archief gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 608.
- 10 Persoonlijke mededeling N.G. Baart, 13 juni 2011.
- 11 De schrijfwijze is niet altijd consequent geweest, zelfs niet binnen de familie Kooij, die het ook wel als Kooy schreef. Toen echter iemand ging trouwen, kwam naar voren dat de familie officieel te boek stond als Kooij en sindsdien hebben ze het zelf ook steeds zo aangehouden.
- 12 Persoonlijke mededeling G. Tolboom, 4 juni 2011.
- 13 Persoonlijke mededeling Boyd Kooij, 14 juli 2011.
- 14 Archief gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 608.
- 15 Archief gemeentebestuur Baarn 1951-1985, inventarisnummer 1045.
- 16 Persoonlijke mededeling Boyd P. Kooij, 14 juli 2011.
- 17 Gooi- en Eemlander 11 december 1979, in map ambulances Historische Kring Baerne.
- 18 Baarnsche Courant 6 mei 1992, in map ambulances Historische Kring Baerne.

BAARN IN BEELD IN 1815

Door mijn onderzoek naar de vraag of Napoleon in 1811 Baarn heeft bezocht, was ik ook nieuwsgierig geworden naar de algehele situatie van ons dorp in dat jaar.¹ Maar gegevens over de situatie van een gemeente in een bepaald jaar in de 19e eeuw zijn nauwelijks te vinden. Ik was dus erg verrast, toen ik twee maanden geleden een boekje vond, waarin lokale gegevens in de provincie Utrecht uit 1815 zijn verzameld, dus maar vier jaar later dan 1811.

door: Frits Booy

Enquête

Het boekje waarom het gaat, is getiteld: *De Utrechtse gemeenten in 1815 in vraag en antwoord*. De lokale gegevens erin zijn in 1815 verzameld in opdracht van het toenmalige Departement van Oorlog door middel van vragenlijsten aan de desbetreffende burgemeesters. Deze lijsten zijn in het provinciaal archief van Utrecht bewaard gebleven. Dit alles plus een aantal geselecteerde krantenberichten, gekozen voor het tijdsbeeld van 1815, is in 1972 in boekvorm door ambtenaren van de provinciale grafie samengesteld en door de provincie Utrecht uitgegeven. Illustraties in de vorm van verkleinde reproducties van kopergravures uit *Nederlandsche Tafereelen* uit 1792 fleuren deze unieke uitgave op.

In 1815 werden aan de burgemeesters van de provincie Utrecht 38 vragen gesteld over diverse onderwerpen. In zijn begeleidende brief van 24 juli 1815 geeft commissaris-generaal Gotz van het Departement van Oorlog aan, dat de enquête *ten nutte van 's lands dienst* is, maar dat deze ook dient om *de bil-*

lijke belangen der bijzondere districten of gemeenten van het Koninkrijk, met gronde kennis van zaken te kunnen beoordeelen. Hij verzoekt de burgemeesters hun antwoorden *het naauwkeurigst en met de meeste promptitude* [zo spoedig mogelijk] in te leveren.

N°. 2.

1ste AFDDELING.

1ste BUREAU.

De afzender en het
aanneemster zijn
de afzender en het
aanneemster zijn
de afzender en het
aanneemster zijn

's Gravenhage, den 24sten Julij 1815.

De samenstelling eener algemeene volledige Itinerair, die ten nutte van 's lands dienst werlt vervaardigt, en tevens tot oogmerk heeft om, in onderzochte gelegenheden de bilijge belangen der bijzondere districten of gemeenten van het Koninkrijk, met gronde kennis van zaken te kunnen beoordeelen, maken het noodig eentrent onderzochte objecten iedere gemeente betreffende, berigten in te zamelen, welke, zoo ik vertrouwt, het naauwkeurigst en met de meeste promptitude zullen kunnen geleverd worden door de respectieve plaatselijke regeringen zelve; en het is tot dat einde dat ik u mijneleer de Burgemeester hier nevens doe toekomen een reeks van vragen, welke beantwoording, voor zoo verre uwe gemeente kan aangaan, ik u in-voorlichter hier der vragen te doen stellen, en het alles naar vereischte ingeval stuk te adresseren aan den heer Gouverneur uwer provincie.

De Commissaris-Generaal voor het Departement van Oorlog en Justitie,

G O L T Z,

De begeleidende brief van commissaris-generaal Gotz van het Departement van Oorlog, afgedrukt in het boekje van de provincie Utrecht.
Bron: Archief Prov. Utrecht.

De vragen gaan over de aantallen inwoners, publieke gebouwen, soorten en aantallen beroepen en bedrijven, het aantal militairen dat kan worden ingekwartierd, het aantal paarden dat kan worden gestald, de kwaliteit van het slachtvee, de soorten granen en houtgewassen, de wegen en waterwegen, de capaciteiten van bruggen en sluisen, enz. Alle burgemeesters op één na stuurden hun antwoorden in augustus en september 1815 in. Uiteraard reageerde de toenmalige Baarnse burgemeester, mr. Frans Pen (ambtsperiode: juli 1811-februari 1841) ook. Dat Pen tijdens het Napoleontische bewind burgemeester was geworden, was blijkbaar geen bezwaar om zijn carrière als burgemeester na Nederlands 'verlossing en herstelling' in 1813 voort te zetten.

Inwoners en gebouwen

Volgens de opgave van Pen omvatte ons dorp in 1815 al Eembrugge en de Vuursche. Er woonden 1191 'zielen' in 209 woningen. Helaas gaf Pen een foutief antwoord op de vraag naar *het getal van groote boeren-, kleine boeren- en keuters- of arbeiderswoningen*. Zijn antwoord duidt op soorten inwoners: *grote, kleine* [boeren], *daggelders*. Alleen naar het aantal en soort ambachtslieden werd gevraagd. Dat waren toen: zeventien timmerlieden, drie wagenmakers, drie smeden, vijf metselaars, vier bakkers, zeven kleermakers en vier schoenmakers. Andere beroepen waren voor het Departement van Oorlog kennelijk niet interessant. Vervolgens worden zes bui-

tenplaatsen genoemd, helaas zonder de namen. Het zijn zeer waarschijnlijk Drakenstein, Drakenburg, de Eult, Groeneveld, Soestdijk en Buitenzorg (of Schoonoord?). Er waren hier toen drie kerken: twee gereformeerde en één rooms-katholieke. Er waren geen kazernes, hospitalen, stallingen, magazijnen en gevangnissen van de overheid.

Er konden 70 paarden in Baarn worden gestald, wat weinig is voor een dorp met ruim 200 woningen; de meeste woningen moeten daarom burgerhuizen geweest zijn, die geen stal hebben. Ook de mogelijkheid van inkwartiering zal het departement zijn tegengevallen. Pen bericht: *Er kunnen hoogstens in de gemeente 225 man geinkwartierd worden; de geringe en arme dagloners zijn volstrekt buiten staat eenige inkwartiering te kunnen hebben.*

Voedsel en brandstoffen

Voor een leger zijn voedsel en brandstoffen ter plaatse natuurlijk van levensbelang. Het vee waarover in Baarn beschikt kon worden, bestond naar schatting van Pen uit 70 stuks hoornvee, 150 schapen en 100 varkens. Aan tarwe, rogge, boekweit en haver was in totaal 7174 mud beschikbaar. Het meeste hout voor werkhout en brandstof bestond uit eikenhakhout, beuken en eiken. Baarn beschikte niet over delfstoffen.

De vraag naar de soorten gronden heeft Pen anders geïnterpreteerd dan zijn collega's. Maar die vraag was dan ook onduidelijk: men vroeg namelijk *naar de onderscheidene soorten van gronden, als*

De man met het witte haar, boven in het midden, is burgemeester Frans Pen. Bron: Archief HKB.

bouwland, weiland, hooiland, bosschen, heide-, veengrond, ongeveer in derzelve proportiën, gelijk ook de evenredige grootte van meeren of plassen. Terwijl zijn collega's het aantal morgens wei-, hooi- en bouwland enz. opgaven, ging Pen uit van de waarde van de grond: De soorten van gronden zijn zeer onderscheyden. Aan de boorden van de rivier [de Eem] zijn de wey- en hooylanden best. Meer hooger op middelmatig en eyndelijk aan de zand en heykant zeer slegt. De eerste zijn kleygronden en kunnen wel op f 700 de morgen [een Gooise morgen is 0,98 hectare], de tweede op f 400 en de laatste door

gaans op f 150 à 100 berekend worden. De bouwlanden [landbouwgronden] zijn hooge zandgronden en van geene beste qualiteit, f 250 tot f 150 de morgen is de middelbare waarde. De bosschen insgelijks, de heygronden en veengronden zijn zeer slegt en niet meer dan f 10 à f 5 de morgen waardig. Meeren nog plassen zijn in de gemeente niet.

Landwegen van ordinaire breedte

Uiteraard zijn ook land- en waterwegen van groot belang voor militairen. Volgens Pen was Baarn van het oosten naar het westen een uur gaans en van het noorden naar het zuiden driekwart uur. Hij noteert over de wegen het volgende:

De weg na [naar] Bunschoten is in de winter meerendeels onbruikbaar, als zynde kleygrond. Dezelve loopt tusschen weyland en houd eene ordinaire breedte van 2 Rhijnlandsche roeden [2 x 3,76 meter]. De overige wegen na Zoest, Eemnes, Hilversum enz. zijn doorgaans goed en hebben verschillende breedte; loopen meest door lanen die aangelegd zijn.

De burgemeester van Soest geeft ook details over de wegen naar Baarn: *De wegen naar Utrecht en Naarden met uitzondering daar dezelve door de dorpen lopen, in de hei van een te onbepaalde breedte om hier iets van op te geven, in den zomer zwaar zandig, in den winter vochtig en hier en daar met gaten.*

De burgervader van Bunschoten noemt de *Bisschopsche weg* naar Baarn en vervolgt dan: *Alle deze wegen zijn breed 20 voet [20 x 30,5 cm] en loopen door en*

langs het weiland, waarvan zij aan beiden zijden door slooten afgescheiden. Dezelve zijn alleen in het zomerseizoen geschikt om gebruikt te worden, terwijl zij voort overige getijde des jaars wegens der zelve laagte en veenachtige grond geheel onbruikbaar zijn.

Het departement kreeg dus van drie burgemeesters gegevens over de landwegen naar Baarn.

Waterwegen en het vervoer erover

Wat de waterwegen betreft, meldt Pen over de communicatie met andere gemeenten: *Door middel van de rivier den Eem met Amersfoort en door middel van de Zuiderzee met Amsterdam en ander plaatzen aan die zee gelegen.* Er waren geen doorwaadbare plaatsen door noch veeboten over de Eem, maar er was wel een ophaalbrug aan Ter Eem. En over de waterstanden schrijft Pen: *De ebbe en vloed in de rivier den Eem wisseld om de zes uren af en de hoogste stormvloed is 10, 11 à 12 voet. De vloedden zijn altoos in de winter.*

De burgemeester van Soest geeft in zijn antwoord zelfs een waterbeheeradvies aan het departement: *Er is echter langs de grenzen dezer gemeente onder de jurisdictie van Baarn in de nabijheid van het paleis van de Kroon Prins [paleis Soestdijk] eene stromende beek, de Praamgraft genaamd, welke waarschijnlijk door het stellen van goede schutdeuren, en het uitdiepen en verbreedden van gemelde beek een zeer goed kanaal zoude vormen tot het Paleis of tot Zoestdijk [...].* Het is er echter nooit van gekomen.

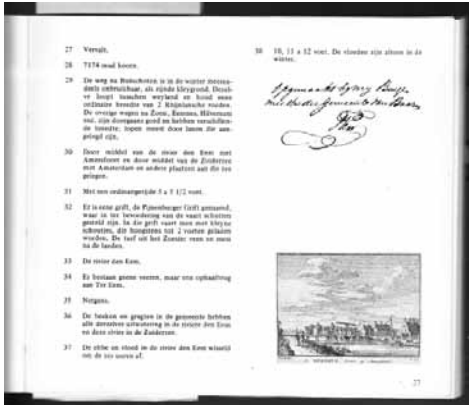
Kaart van Baarn uit ca. 1800. Bron: Archief HKB.

Pen vermeldt dat er een grift (vaart) is, de Pijnenburger Grift genaamd, waar in ter bevordering van de vaart schutten gesteld zijn. *In die grift vaart men met kleyne schoutjes, die hoogstens tot 2 voeten geladen worden, de turf uit het Zoester veen en mest na de landen.*

Wat betreft het personen- en vrachtvervoer over het water, moest alles privé of via buitenstaanders worden geregeld: *Er zijn noch beurtschepen noch trekschuiten in de gemeente, maar de goederen op Amsterdam worden met de Amersfoortsche beurtman en die op Amersfoort met de wekelijksche marktschuit van Eemnes verzonden.*

Fabrieken, molens en dergelijke

In de gemeente is eene fabriek van tapij-

De afsluiting van de antwoorden plus de handtekening van burgemeester F. Pen, afgedrukt in het boekje van de provincie Utrecht.

Bron: Archief Prov. Utrecht.

ten; veele der inwoonders en vooral jongmans en meysjens vinden daar in hun bestaan, meldt Pen. Dat slaat op de tapijtweverij annex 'spinschool' die de jonge vermogende Reinhard Scherenberg in 1802 tussen de Hoofdstraat en de Eemweg had laten bouwen vanwege de grote werkeloosheid. Hierdoor was er een overvloed aan goedkope arbeiders in Baarn. In de spinnerij werkten wel veertig kinderen. Enkele jaren later waren er zeventien weefgetouwen, die met de hand bediend werden. In 1809 verkocht Scherenberg zijn bedrijf aan drie Amsterdamse ondernemers. Deze stelden E.G.W. Cohen aan als directeur, die het bedrijf mechaniseerde met de invoering van stoommachines.²

Andere fabrieken waren er in Baarn in 1815 niet. Pen noemt ook nog drie windkorenmolens; er waren geen watermo-

lens maar wel zes uitwaterende sluisen.

Conclusies

Uit het voorafgaande blijkt dat Baarn een klein dorp was met burgers, boeren en daggelders als inwoners. Soest was in 1815 met 1560 inwoners groter. Daar woonden toen vast en zeker meer grote boeren dan hier, want er konden drie-maal zoveel paarden gestald worden als in Baarn. Ons dorp kende tamelijk veel buitenplaatsen, merendeels beuken en eiken en een redelijke hoeveelheid voedsel als vlees en granen. Er was echter één fabriek, waar ook kinderen werkten, weinig hooiopbrengst, er waren enkele molens en nauwelijks openbare gebouwen en geen voorzieningen als beurt- en trekschuiten en overzetveren. Het lijkt erop dat burgemeester Pen (of een ambtenaar) enkele vragen verkeerd heeft begrepen, of geen zin had om de juiste informatie voor een goed antwoord op te zoeken. ■

Noten:

1 Zie: Frits Booy, 'Is Napoleon wel in Baarn geweest?', in: *Baerne* 35, nr. 4, 2011, p. 9 e.v..

2 Zie voor deze fabriek: Jaap Kruidenier, 'De Baarnse tapijtfabriek', in: *Baerne* 20, nr. 2, p. 10 e.v..

HET BESTE MIJNER PARADIJZEN

Dankzij de aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort in 1874 werd het Gooi een creatieve broedplaats voor schrijvers, schilders, wereldverbeteraars en dichters. Het werd ook een populaire streek voor veel Tachtigers. In het boek *Het beste mijner paradijzen* volgen we vooral twee van hen: Frederik van Eeden en Lodwijk van Deyssel.

De wandel- en fietstochten in deze literaire reisgids voeren langs de laatste resten van Van Eedens utopie, de kolonie Walden, en in Hilversum langs locaties uit de jeugd van Van Deyssel. In Baarn gaat de route langs het monumentale huis dat hij cadeau kreeg van zijn vrienden.

Op de heide der sprakeloosheid heet het hoofdstuk waarin de wandeling van Bussum naar Baarn, via Laren (circa 13 km) wordt besproken. Lodewijk van Deyssel en

Frederik van Eeden liepen deze tocht regelmatig. Zij vertrokken dan van hun adres in respectievelijk Baarn en Bussum om elkaar midden op de Bussumse heide te ontmoeten. Onderweg ontmoeten we volop andere schrijvers en dichters. Louis Couperus, Willem Kloos, Herman Gorter, Jacob Israel de Haan, Alphons Diepenbrock (essayist en componist) en Carry van Bruggen, maar ook tijdgenoten met een vergeten oeuvre.

Gelukkig

Van Deyssel scheidt in 1918 van zijn vrouw Cato. Daarmee eindigt ook zijn verblijf in Baarn. Hij blijft geregeld terugkijken op zijn leven in Baarn. Daar, in het dorpje tussen bos en polders, is hij erg gelukkig geweest. Beïnvloed door de 'zware' lucht van Baarn heeft hij zijn 'ziel' gevoeld en 'geestelijke blijdschap' gekend. De hemel in de ziel, zoals hij schrijft in *De Adriaantjes*, vindt Van Deyssel in zijn herinneringen aan zijn jeugd en aan zijn tijd in Baarn, dat voor hem 'als onvergankelijk stralend van schoonheid en gedrenkt met poezie' is geweest.

Het boek is geschreven door Ronny Boogaart, docent Nedertalndse taalkunde en taalbeheersing aan de Universiteit Leiden en historicus Eric de Rooij. Eerder publiceerden zij *Hart van mijn land ik ben terug*. Een literaire wandeling door het Zeeland van Hans Warren. ■

Het beste mijner paradijzen. Wandelen door het Gooi met Van Eeden, Van Deyssel en anderen. Uitgegeven door Uitgeverij Bas Lubberhuizen. ISBN 9789059372788

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377
e-mail:
info@HistorischeKringBaerne.nl
Internet:
www.HistorischeKringBaerne.nl

Bestuur en ereleden:**Voorzitter**

A.F.N. Mascini
tel. 035 5414512
voorzitter@
HistorischeKringBaerne.nl

Algemeen Secretaris

H.C. Frijlink
tel. 035 5414263
secretaris@
HistorischeKringBaerne.nl

Penningmeester

D. van Wessel
tel. 035 5413481

Werkgroep Oudheidkamer

E.M.M.A. Kuizinga-Claassens
tel. 035 5420372

Werkgroep Oude Begraafplaats

M.M.D. Karsemeijer
tel. 035 5417922

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
tel. 035 5417922

Algemeen lid

P.H. Feitz
tel. 035 5414794

Algemeen lid

Th. Kruidenier-Brands
tel. 035 5417860

Ereleden

J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet
G. Brouwer
P.H. Kuijt-Smit
H.H.M. van Vugt

Administratie en redactie Baerne:

Ledenadministratie
H.J. Kroon
tel. 035 5413001
ledenadministratie@
HistorischeKringBaerne.nl

Redactie Baerne

Henriette Beuk
Frits Booy
Annemiek Geerts
Cok de Zwart
E-mail redactie: redactiebaerne@
euronet.nl

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Hoofdstraat 1A, 3741 AC Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en / of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Het tijdschrift *Baerne* komt mede tot stand door BakkerBaarn.

Ingang via de bibliotheek, lift naar jeugdbibliotheek. Op woensdagen van 14.00 tot 16.00 en op zaterdag van 11.00 tot 13.00 uur.

Voor informatie of een afspraak kunt u tijdens openingsuren bellen met 035 5430377 of een e-mail sturen:
info@historischekringbaerne.nl

Contributie

Per adres en per jaar minimaal €16,-.
Bank ING 41.92.133
Historische Kring Baerne is een Algemeen Nut Beogende Instelling.

Verzendkosten buiten Baarn en binnen Nederland: € 7,50 per jaar.

Verzendkosten tegelijk met de contributie overmaken.

Losse verkoop Baerne à € 3,50

Verkrijgbaar bij: Oudheidkamer HKB, Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69, Baarn, Bruna, Laanstraat 41C, Baarn en de VVV/ANWB, Brinkstraat 12, Baarn.

Programma 2012

22 maart   Algemene ledenvergadering 20.00 uur
19 april   Lezing Mathijs Witte over De 'Ocriet' 20.00 uur

Beide in Het Brandpunt, Oude Utrechtseweg.

Is dit genoeg om eerder te stoppen met werken?

Natuurlijk hoopt u dat u straks genoeg pensioen heeft om leuke dingen te doen. Maar wat als dat niet zo is? Gelukkig kan de Rabobank uw huidige en toekomstige

financiële situatie precies voor u uitrekenen. Maak vandaag nog een vrijblijvende afspraak met uw adviseur. Dan zorgen wij ervoor dat uw financiële situatie ook straks goed geregeld is.

*Gratis na een pensioengesprek:
opbergmap voor het overzicht*

Meer informatie op: www.rabobank.nl

Rabobank

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 67-69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 035 - 542 68 51
www.denboer.nl

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken